

La a Cincizecea Aniversare

La moment aniversar, când instituția noastră împlinește o jumătate de secol, se cuvine să ne întoarcem la începuturi, să-i urmărim evoluția, să cunoaștem oameni, vremuri și fapte...

Războiul se sfârșise dar, cu toții, dacă îmi este îngăduit să vorbesc la general, eram un popor sărăcit, obosit, înrăit și cu slabe speranțe către o viață liniștită. Și toate aceste necazuri erau mult mai grele pentru o țară învinsă și sfărțecată, cu un popor îngenunchat. La bilanțul marilor despăgubiri de război ce trebuiau plătite, mai ales în natură, s-a adăugat și o secetă cumplită care a cuprins aproape toată partea de răsărit a țării: Moldova, Bărăganul și Dobrogea și s-a întins pe o perioadă de aproape trei ani calendaristici (din primăvara anului 1945 până în vara anului 1947). A urmat anul reformelor (1948): naționalizarea mării industrii, “desființarea clasei moșierimii”, reforma armatei și a forței de ordine internă, prin organizarea și dominația totală a securității, trecerea apoi de la poliție la miliție, reforma școlară și introducerea în învățământ a manualelor sovietice (traduse), reforma culturală prin reorganizarea sau organizarea de instituții culturale noi.

Așa că, în anii care au urmat – 1949 și 1950, “noua ordine” se instaura în toată țara noastră.

Coordonatorii “noii ordini” erau “mari maștrii” în organizarea muncii și a multiplelor forme de activități. Este foarte adevărat că după război erau multe de făcut: refacerea drumurilor, a podurilor, a căilor ferate distruse, a caselor bombardate. Și toate acestea trebuiau făcute cu muncă neplătită, cu “mobilizarea maselor”. Așa s-au organizat marile șantierelor pentru construcții de căi ferate: Bumbești-Livezeni, Salva-Vișeu, precum și cele pentru îndigui de râuri. Pentru proscrierii ordinii de atunci s-a născut proiectul “Canalului Dunăre – Marea Neagră”.

În efervescența marilor mișcări economice, sociale și ideologice de atunci s-a înființat și marea majoritate a muzeelor județene și orașenești. Probabil că motivația organizării lor pornea de la necesitatea salvării și a trecerii în proprietatea statului a numeroase valori culturale confiscate de la cei dezmoșteniți prin acțiunile de spoliere din 1948. Din nefericire nu știm câte din valorile confiscate au ajuns în muzee.

Niciodată nu se vor mai putea recupera acele valori pierdute.

Adevăratul scop al înființării instituțiilor muzeale era însă altul. Muzeele, prin natura funcției lor, constituiau acele forme instituționale prin care se puteau vehicula către marele public teoriile noii ideologii despre materialitatea lumii, nașterea și evoluția vieții pe pământ, evoluția somatică a omului și tot ceea ce se putea transpune în imagini din “materialismul dialectic și istoric”. Pentru aceste considerente, în noiembrie 1949 executivul județului Tulcea a dispus să se pună și aici în practică hotărârile “unicului partid de guvernământ”. Consilierului cultural al Ministerului Culturii, Cuculis Grigore, i-a revenit obligația de a pune bazele muzeului tulcean. Proprietarul uneia dintre cele mai frumoase case din oraș, Alexandru Avramide, a cedat patru camere din locuința sa, unde funcționa Comitetul Democrat Grec, pentru organizarea instituției muzeale, care nu avea încă nici un temei legal. Ulterior, Cuculis Grigore a adus panouri și mulaje ce demonstau teoriile “savanților” sovietici, referitoare la “Apariția vieții pe pământ”, panouri pe care Ministerul Culturii le oferea cu dărnicie. De asemenea, a colectat, cu ajutorul elevilor monede vechi, fragmente sau vase ceramice antice, inscripții. Pentru administrarea celor adunate, Cuculis Grigore a desemnat un om potrivit, Nichita Bonjug, dascăl de țară dar cu o pregătire pluridisciplinară, ajuns la acea dată la venerabila vârstă de 70 de ani. În tinerețe, acesta alcătuisese în locuința sa din localitatea Alibeichioi (azi Izvoarele), unde funcționa ca

învățător, un mic muzeu cu eșantioane petrografice și piese arheologice descoperite întâmplător. Transferul acestei colecții la Casa Școalelor din Tulcea și perturbațiile generate de război, au dus la pierderea ei în întregime, așa cum s-a întâmplat și cu vestita colecție “Cotovu” de la Hârșova și cu cea întocmită de preotul Ursăchescu în comuna Nalbant.

După cum era și firesc, un astfel de muzeu făcut “la ordin” nu putea să prezinte la data fixată deschiderii sale din 1 Mai 1950, decât o expoziție eterogenă: panouri tip cu teze de “import” referitoare la originea vieții pe pământ și evoluția omului, o colecție de roci și minerale adunate din carierele locale și alte câteva panouri, realizate școlărește, cu mostre de esențe lemnoase din pădurile dobrogene. Eterogenitatea primei expoziții se datora și prezenței, în același spațiu, a păsărilor împăiate, a unui număr de 350 de monede romane, donația farmacistului Hari Săpușnic, a unor vase romane oferite de colecționarul Pivnicov și a mai multe fragmente, provenite de la diferite vase ceramice din toate timpurile. Singurul angajat al muzeului era, pensionarul Nichita Bonjug, care funcționa ca îndrumător și era plătit din fondurile strânse de pe urma balurilor organizate de Grigore Cuculis.

Abia în anul 1951 muzeul a avut primul său stat de funcții, alcătuit din trei funcționari: un director, în persoana activistului de sindicat Grigore Tutunică, un îndrumător – Nichita Bonjug și un paznic-îngrijitor, Ștefanov Stignei.

De fapt, directorul era plătit la muzeu pentru activitatea de partid și de sindicat pe care o presta în afara instituției. Schimbarea lui din acele “funcții de partid”, în septembrie 1953, a însemnat și eliberarea lui de la direcția muzeului. În perioada lui de directorat vizita la Muzeu a Consulului sovietic de la Constanța a constituit un moment important în activitatea instituției. La propunerea bătrânului Nichita Bonjug și la intervenția Consulului, colecția de pești și păsări naturalizate a filialei Institutului Piscicol de la Tulcea, a fost donată muzeului. Aceasta a determinat o nouă repartizare de spațiu, în sensul că Muzeul a primit încă două camere rămase libere după arestarea proprietarului.

În anul 1952, Muzeul, în calitate de chiriaș, împărțea clădirea doar cu Inspectoratul Școlar, iar ca personal, grație îmbogățirii colecției și a măririi spațiului, începând cu 1953 i s-au mai acordat încă două posturi: un îngrijitor și un taxidermist – în persoana bătrânului Gheorghe Stan, care, după șase ani, avea să-și sfârșească viața la masa de lucru din laboratorul muzeului.

Din toamna anului 1953, la conducerea instituției muzeale tulcene s-a aflat un nou director, Mircea Harpalet, și el tot un activist, trimis la Tulcea cu probleme de tineret. Era “priceput în toate domeniile”, deși nu urmărea decât clasele unui gimnaziu “pe la Mizil”. Își atribuia talentul de ziarist, scriitor și mai ales dramaturg. A încercat să iasă din anonim și în probleme din domeniul arheologiei, inventând, prin demonstrații nefondate, că a descoperit Vicina. Toate încercările lui de a se consacra muzeologiei s-au încheiat repede, la începutul anului 1955.

La sfârșitul lunii ianuarie și începutul lui februarie 1954 datorită unor condiții obiective (grave deteriorări ale clădirii determinate de viscol și apoi de topirea zăpezilor), Inspectoratul școlar s-a mutat din casa Avramide și astfel Muzeului i-a revenit întregul spațiu ce avea să devină nucleul întregii dezvoltări muzeale tulcene.

Prezența activiștilor de partid la conducerea muzeelor era un fenomen general, ceea ce a provocat o criză în organizarea expozițiilor muzeale pe plan național. De aceea, o dată cu începutul anului 1955, Ministerul Culturii, în fruntea căruia se afla atunci Constanța Crăciun, a organizat o “brigadă de specialiști” care a parcurs toate județele țării, înlocuind, acolo unde era cazul, vechea conducere cu oameni cu pregătire de specialitate. După cum era și firesc, Muzeul Raional din Tulcea a fost și el înscris în această listă a reorganizării, astfel că la 20 martie 1955 a fost numit un nou director, în persoana profesorului Gavrilă Simion. Numirea sa a fost de fapt o soluție de compromis între brigada ministerială și conducerea locală de partid, în ciuda faptului că noul director nu corespundea din punct de vedere politic.

În viziunea brigăzii ministeriale reorganizarea propriu-zisă a muzeului necesita un efort de maximum un an – un an și jumătate, după care directorul trebuia să se ocupe doar de statele de plată. Cu o astfel de perspectivă de tip “raional” și-a început Simion Gavrilă activitatea în muzeul unui oraș

de graniță cu “regim de frontieră”, unde nu se pătrundea nici din comunele vecine decât cu o autorizație specială.

Pentru muzeu, într-un fel sau altul, la acea dată totul fusese pregătit și gospodărit în așteptarea brigăzii ministeriale: un acoperiș cârpit cu carton asfaltat își aștepta planul de reparație generală și o expoziție care ajunsese să-și contureze ideile tematice: științele naturii cu domeniile: petrografie, ornitologie și zoologie (unde în plan central trona un vițel cu două capete, curiozitate menită a atrage vizitatorii), sectorul de arheologie și numismatică, ce cuprindea și câteva picturi – plăsmuiri ale unor imagini de sinteză ale vieții și activităților economice din diferite perioade sau epoci istorice – alături de inscripția lui Valerius Proclus, în care se menționează numele cetății Aegyisus, basorelieful zeiței Epona și un fragment sculptural cu reprezentarea lui Hercules și galantarele cu fragmente ceramice și piese mici. În acest sector erau ilustrate și aspecte contemporane: o cameră mare cu borcane de conserve de legume, pește, dulceață și compoturi, constituia oglinda politicii partidului de industrializare a Tulcei; nu lipsea nici sectorul unei pinacoteci cu lucrări ce purtau o singură semnătură: Geo Cardaș. Temele alese și mai ales titlaturile lor arătau promovarea unei “arte cu tendință”, ca de exemplu “Hamali în port”, “Bietul palupainic”, “Partizani în deltă”. Una din lucrările expuse purta pe spatele ei chiar trei titluri, după evoluția situației politice: inițial s-a numit “Plajă la Sulina”, apoi “Burjui la plajă” și, în final, “Muncitori la plajă”.

Lucrările pentru consolidarea clădirii și extinderea spațiului au început chiar în anul următor, atrăgând după ele și o continuă transformare a expozițiilor de bază.

La acea dată, totul era la început de drum. Ministerul avea grijă să organizeze periodic cursuri cu teme de muzeologie în toate domeniile. Era un program de pregătire excelent, atât pentru importanța problemelor puse în dezbatere cât și pentru schimburile de experiență între instituțiile muzeale, bineînțeles între cele mai mari, cu tradiții și colecții puternice.

În Tulcea, esențial era faptul că ne puteam desfășura activitatea fără acele îngrădiri de ordin politic. Activitatea muzeală trebuia desfășurată pe toate fronturile: reparații și amenajări pentru noi spații de expoziție, formarea colecțiilor, sistematizarea și conservarea lor. Dezvoltarea colecției de științele naturii era asigurată de bătrânul taxidermist Stan Gheorghe, un om talentat și un pasionat ornitolog.

În arheologie acumulările se făceau cu greu. Descoperirile întâmplătoare completau colecția cu piese dispersate și, bineînțeles, în cantitate mică. Activitatea de salvare a unor astfel de descoperiri ocupa un loc prioritar în activitatea directorului. De aceea atragerea arheologilor de la Institutul de Arheologie pentru realizarea unor cercetări sistematice la monumentele din zonă constituia o cerință *sine qua non* pentru formarea unor colecții sistematice. De asemenea, și din partea specialiștilor din marile centre universitare se dorea colaborarea cu muzeul tulcean. Pe lângă șantierul Academiei Române de la Dinogetia-Garvăn, de unde materialul descoperit era dus la București, s-au deschis și alte șantiere cu participarea muzeului tulcean. Așa a început colaborarea cu Exspectatus Bujor la necropola getică de la Murighiol, mai târziu cu Maria Coja la cetatea greco-romană Argamum, cu Petre Aurelian la necropola romană a cetății Beroe, cu Petre Alexandrescu la situl protoistoric de la Sarinasuf și cu Sebastian Morintz la așezarea hallstattiană de la Babadag. În acest timp, au fost deschise de noi șantiere arheologice de salvare la un mormânt tumular getic de la Telița (1957), la necropola romană de la Isaccea, în zona numită “La movilele dese” (1958) și la Nalbant (1961).

Concomitent a început și o campanie de achiziții de piese etnografice, cu precădere din domeniul artei populare.

O adevărată descătușare în dezvoltarea instituției muzeale și a urbanismului tulcean în general, a fost hotărârea de suspendare a regimului de frontieră pentru Tulcea, Constanța, ca și pentru tot litoralul românesc (1956, aplicabilă din 1957), precum și unele rectificări în sistemul administrativ teritorial. Această din urmă măsură a modificat hotarele regiunii Galați, prin trecerea raioanelor Tulcea și Măcin la regiunea Dobrogea, cu reședința la Constanța. În noua reședință de regiune am găsit oameni cu un orizont politic – dacă îmi este îngăduit să zic așa – mai larg, eliberați de bigotismul unui politicianism fanatic, cum erau Vasile Vâlcu și Dumitru Fălticeanu. Ca președinte al Comitetului de Cultură, acesta din urmă, a ținut să înscrie instituția muzeală tulceană în activitatea sa de nivel regional.

Pe de altă parte, mutarea zonei de frontieră în afara Tulcei și deschiderea barierei orașului pentru oricine, nu putea rămâne fără urmări. Sub aspectul vieții culturale și științifice, schimbările s-au produs imediat. Tulcea a devenit din nou “poarta Deltei Dunării” pentru biologi, colinele horstului dobrogean au devenit zone de studiu pentru geologi și arheologi, iar lumina Dobrogei și urbanismul Tulcei, cu izul său cosmopolit, erau fascinația pictorilor. Atracția cea mare o avea bazarul (sau “piața turcească” cum îi spuneau localnicii) și nu numai; tot ansamblul arhitectural al urbei, casele cu balcoane și geamlâcuri și cele ce aparțineau stilului baroc, rețeaua stradală îngustă și întortocheată, tipică unui oraș oriental, toate acestea constituiau unicate pentru pictorii în căutarea ineditului. Astfel i-am cunoscut pe Clara Cantemir, pe Sofia și Paul Uzum, pe Carmen Răchițeanu. În curtea geamiei s-a organizat și o casă de creație, unde erau găzduiți o parte dintre pictorii veniți, dintre care mi-l aduc aminte pe Lucian Grigorescu, singurul care ieșea la plimbare cu soția și “modelul”. În aceste condiții i-am mai cunoscut și pe Gheorghe Naum, Petre Hârtopeanu, Dem. Iordache, Gheorghe Ivancencu, profesori de la Artele Plastice ce veneau aici însoțiți de grupurile lor de studenți.

În toamna anului 1957, Muzeul a organizat o expoziție temporară cu o mare parte din lucrările artiștilor care au transpus pe pânză imaginile Tulcei. Prin achiziționarea lucrărilor din această expoziție s-a constituit nucleul viitoarei colecții muzeale de artă plastică.

Lucrările de reparații, care din 1957 n-au mai încetat, au dus la extinderea spațiului. Astfel că, în 1958 demisolul clădirii (fostul beci) a devenit un spațiu expozițional excelent. Pereții, tapetați cu un material semilavabil de culoare vernil, pardoseala parchetată, lipsa ușilor între camere, toate au făcut ca spațiul respectiv să poată oferi ospitalitate deplină secției de istorie și etnografie. De fapt, în concepția de atunci a directorului, materialul etnografic reprezenta singurul document ce putea ilustra civilizația unui popor pentru epoca modernă. De aceea, din cele nouă camere repartizate pentru expoziție și care totalizau aproape 400 mp, numai cinci erau ocupate de materialele arheologice (cca. jumătate). În restul spațiului, afectat etnografiei s-a organizat o sinteză de interioare țărănești: românesc, turcesc și macedoromân, cu un impact deosebit asupra publicului. Spațiul de la parterul clădirii, a revenit în mod coerspuzător secției de științele naturii și celei de artă plastică.

A fost prima organizare sistematică a expoziției muzeului, aceasta permițând acordarea gradăției IV B în sistemul muzeal.

Reparațiile au continuat și la podul clădirii, care era de fapt scheletul unei mansarde peste care se afla podul propriu-zis. Peste alți doi ani, spațiul de la etaj se contura și el, primindu-se însă autorizația doar pentru expunerea unor piese foarte ușoare, cum erau cele de artă plastică sau de etnografie.

La parterul clădirii, secția de științele naturii a intrat din nou în programul unei modernizări, prin organizarea unor sinteze panoramice pe principiul dioramelor. Această modalitate de expunere reprezenta continuarea unei tradiții lăsate de Grigore Antipa, dar și un curent în muzeologie, practicat mai ales de unele muzee europene, în vederea reprezentării unor momente istorice

O discuție amicală cu președintele Comitetului regional de cultură Dumitru Fălticeanu, avea să-mi modifice conceptele pentru toată viitoarea mea activitate muzeologică și muzeografică: “...Am ajuns să te cunosc – spunea el; părăsește drumul de a-ți ajunge ținta pas cu pas. Hai să spargem granițele raionului. Alege-ți o secție pe care o vrei. Îți las total această independență și în toată această clădire care a ajuns la 1200 mp să organizezi un singur muzeu tematic. La regiune voi aranja eu treburile”

La Constanța, în Palatul Episcopal se deschisese Muzeul de Arheologie, sub coordonarea directă a lui Vasile Canarache a cărei organizare constituia un *summum* al activității muzeale românești la acea dată.

Cu modesta colecție de arheologie pe care o aveam, organizarea unei replici a muzeului conștanțean ar fi însemnat pentru noi un fiasco total. Un muzeu de artă însemna același lucru, iar lipsa de personal de specialitate pentru dezvoltarea colecției de etnografie însemna o mobilizare de forțe din afară, pentru câțiva ani buni. Contrar sentimentelor mele, am optat pentru un muzeu de științele naturii, cu o tematică dedicată Deltei Dunării. Pentru o astfel de realizare aveam o colecție destul de bogată, iar pentru etalarea ei era adecvat sistemul panoramic. Ministerul Culturii a dat o hotărâre prin care “se autoriza” “organizarea pe plan național a două muzee tematice: “Muzeul Mării Negre” la Constanța

(acvariul) și “Muzeul Deltei Dunării” la Tulcea. Instituția tulceană se detașa total de celelalte muzee de profil. Ea devenea o reprezentare a unității fizico-geografice de la Gurile Dunării, o sinteză până la veridic a fiecărui biotop din această unică deltă a Europei. Suprafața demisolului a fost ocupată de bazinele acvariului, în care bogăția piscicolă era redată pe viu.

Celelalte colecții (de artă plastică, etnografie și arheologie) urmau să fie depozitate până la obținerea altor clădiri. Tezaurile monetare urmau să ia drumul către Muzeul de Arheologie din Constanța. Dar nu s-a întâmplat așa.

Anii 1962 – 1964 au fost o perioadă de construcție și organizare generală a noului muzeu.

La 8 iulie 1964 Muzeul “Delta Dunării”, căci așa avea să se numească de acum încolo instituția muzeală din Tulcea, și-a redeschis porțile pentru public. Forma și originalitatea sa se evidenția pe plan național. Prin intermediul biogrupelor, al dioramelor și prin bazinele acvariului s-a reprezentat tot ceea ce era caracteristic Deltei Dunării. Reușita expoziției a fost rezultatul unei colaborări perfecte cu arhitectul V. Strauser de la I. S. “Decorativa” – București. În lipsa unui salariat de specialitate, partea științifică a fost asigurată de inspectorul Vasile Iacob din Ministerul Culturii.

Și, într-adevăr, expoziția îndeplinea cele mai exigente cerințe: “... Felicitări colegilor mei români – spunea R. S. Painter de la British Museum – pentru splendida lor expoziție, care întrunește cel mai înalt standard, atât prin metoda de prezentare a exponatelor, cât și al învățământului științific. Și mai presus de toate, arată nivelul superior al imaginației, și entuziasm...”; “...o prezentare în spiritul și cu talentul unor mari artiști” – declara profesorul Loland Store de la Universitatea din Michigan, pentru ca profesorul F. Chekraum, de la Institutul Salamba din Tunis, să noteze că “...Acest muzeu este într-adevăr o capodoperă din toate punctele de vedere”.

Acum aș putea spune și eu că reușita organizării acestui muzeu este rezultatul unui larg sprijin din afară, al unei intense munci suplinită de un talent managerial pe care l-am moștenit. Mănuirea corectă a fondurilor bugetare repartizate am învățat-o de la directorul Băncii Naționale – filiala Tulcea, Gheorghe Șerbănescu.

Expoziția a impresionat și ca urmare la festivitatea deschiderii, reprezentanții raionali au pus problema înlocuirii directorului cu un specialist în domeniul biologiei. Această idee era să devină realitate nu după multă vreme, când conducătorii locali au primit cererea, semnată de Gavrilă Simion, de suplimentare a bugetului pentru acoperirea depășirii fondurilor alocate. Deși acuzat inițial de “deturnare de fonduri” – acuzele veneau din partea unui “priceput” contabil șef al sfatului raional într-un raport către regiune – grație lui Theodor Coman, prim secretar de raion, unul dintre activiștii cinstiți, care, convins în urma controalelor efectuate că “nu s-a furat”, a găsit bani de la rezerva bugetară pentru acoperirea depășirilor făcute. Mai mult, directorul nu a mai fost dat afară, iar muzeul s-a ales cu suplimentarea statului său de funcții cu 28 de posturi, căci, până atunci, la fiecare referat întocmit în acest sens răspunsul era: “... fă expoziția și la deschidere îți voi da”. Așa s-a încheiat această primă etapă și, conform programului inițial, a început lupta pentru un al doilea edificiu muzeal, care, după cele întâmplate, părea foarte dificil și greu de realizat. Nimeni nu mai voia nimic. Pierdusem și reazemul celui ce fusese susținătorul moral și material, președintele Comitetului de Cultură Regional. Pierdusem, prin anulare, și “Premiul de Stat” pentru că nu aveam “calitatea de membru de partid”. În schimb, Ministerul Culturii a acordat muzeului nu mai puțin decât 3 trepte, muzeul ajungând la categoria III A.

După aproape doi ani de intervenții am obținut o veche cazemată din primul război mondial la care se atașase un șopron din piatră pentru deschiderea unei cârciumi, construcții situate pe dealul Monumentului. Și, pentru că acest loc devenise perimetrul a numeroase fărădelegi, autoritățile au închis localul și au transferat clădirea muzeului.

Locul era minunat pentru organizarea Muzeului de Arheologie, dat fiind că ne aflăm pe ruinele cetății Aegyssus. Dar construcția cerea mari intervenții și mai ales investiții pentru extindere. Eram perseverent și plin de speranțe.

A venit reforma administrativ-teritorială din 1968. România revenea la vechea formă administrativă, prin organizarea, din nou, a județelor. Pentru muzeul tulcean a început o nouă etapă, am putea spune de renaștere, în toate domeniile. S-a intensificat activitatea de cercetare și în aceeași măsură și cea de achiziții care, după cum era și firesc, nu putea rămâne fără rezultate. Au fost organizate, sau

revigorate, șantiere arheologice mari ca cele de la cetatea greco-romană Argamum (Capul Dolojman, com. Jurilovca), la necropola getică de la Enisala, apoi la situl de la Sarinasuf și la Beroe. Și Delta Dunării a devenit obiect de studiu pentru cercetători din toate domeniile, inclusiv arheologi.

Din anul 1971, Muzeul "Delta Dunării" a început să fie gazdă și organizatorul unor manifestări științifice de amploare și importanță națională. Materialele susținute în cadrul acestor manifestări au dat naștere primelor numere ale revistei "Peuce", pe care muzeul o editează și în prezent. În 1976 muzeul tulcean în colaborare cu institutele de profil din București a fost gazda celui de-al II-lea Congres Internațional de Tracologie, a Congresului *Limes*-ului roman, a celui de Epigrafie. În anii următori avea să devină el însuși organizatorul mai multor manifestări științifice de amploare.

Concomitent cu deschiderea de noi șantiere arheologice sau cu revigorarea celor vechi, s-a trezit un mare interes pentru alcătuirea unei noi colecții de artă plastică. Intervențiile pictorului local Constantin Găvenea, om cu multă influență la forurile de partid județene, precum și cele ale colecționarului Valeriu Boțocan, medic al Comitetului de Partid, au trezit pasiune pentru acest domeniu și secretarului Ion Gheorghe. Făcând uz de funcția sa, el a reușit să obțină și să repartizeze muzeului, în 1970, o clădire pe strada 9 Mai, nr. 4 (unde funcționa Casa Pionierilor), în scopul organizării expoziției de artă.

În ceea ce privește sprijinul material pentru achiziții și amenajări, acesta venea din partea altor funcționari, cum cra, de exemplu, prim-vicepreședintele Eugen Tarhon și directorul secției planificare, Constantin Dorobanțu. Deseori sprijinul era acordat printr-o abilitate greu de definit, în condițiile în care culturii i se acorda un buget redus. Acest ajutor a creat posibilitatea încadrării unor tineri absolvenți cu o temeinică pregătire profesională

Aveam acum forțe pentru dezvoltarea tuturor domeniilor de cercetare.

Tânăra absolventă Ilea Florentina, discipola maestrului Corneliu Baba, și apoi, Teodora Popescu, au trecut la alcătuirea unei noi colecții de artă. Pentru alegerea unor opere de valoare din fondurile colecționarilor, regretata Viorica Deni și colega sa, Carmen Răchițeanu, au fost pentru mine, sincere colege, iar pentru tinerele absolvente, "les Grands Maitres", în tot ceea ce înseamnă o pregătire muzeologică și calitatea unei colecții. În alcătuirea noii colecții de artă nu putem lăsa în tăcere sprijinul și bunăvoința Tamarei Dobrin și a inspectorului în domeniu, Teodora Ucenic. Într-un fel, corectitudinea în achiziționarea lucrărilor ne-a fost asigurată de fostul director al Muzeului Național de Artă, Alexandru Ceubuc, și de colaboratoarea sa, Georgeta Peleanu. După doi ani de muncă, în 1972, avea să se deschidă, în propria sa clădire din strada 9 Mai, nr.4, o a doua secție a muzeului, expoziția de artă, ca peste zece ani, în 1982, după amenajări și reparații de amploare, fostul Palat al Pașalelor și al Prefecturii tulcene de după 1878, să devină sediul Muzeului de Artă. Organizarea Muzeului de Artă în noul sediu și dezvoltarea colecțiilor sale se datorează înțelegerii și dărnicii lui Petre C. Ion, prim-secretarul de atunci al județului, care a condiționat acordarea spațiului de realizarea expoziției într-un termen de câteva zile (de la hotărâre până la vernisaj !). Îi rog pe toți salariații de atunci, de la specialiști și până la paznici, care mai păstrează amintirile acelor nopți, să considere aceste cuvinte drept o caldă mulțumire. Cu deosebită colegialitate a răspuns atunci Georgeta Peleanu, de la Muzeul Național de Artă, care ne-a ajutat în etalare lucrărilor precum și muncitorii I.S."Decorativa", care au răspuns cu bunăvoință.

Concomitent se înregistra un progres și în domeniul cercetării etnografice, pentru mărirea colecției și conservarea ei. Un salt calitativ s-a înregistrat după 1973, când în acest sector și-a început activitatea tânăra Pârâu Steluța. La numai 8 ani de frumoasă activitate, în colaborare cu Elena Secoșan, tânăra noastră muzeografă avea să scoată primul volum de sinteză *Portul popular românesc din județul Tulcea*.

La secția de istorie și arheologie, unde, pe lângă colaboratorul meu mai vechi, V. H. Baumann, începând din 1972 au început să "bată" la "poarta" muzeului o serie de absolvenți: Andrei Opaiț, Elena Lăzurcă, Ernest Oberländer, apoi Mihaela Adameșteanu și Irina Târnoveanu, urmate de Gheorghe Mănușu, Ioan Vasiliu, Florin Topoleanu, Cristina Opaiț (născută Alexandrescu), s-a constituit o echipă de tineri care și-a câștigat respect, grație pregătirii și activității lor.

La vechiul Muzeul de Științe Naturale, activitatea de specialitate era condusă cu deosebită prestanță științifică de Maria Popescu ajutată îndeaproape de colaboratoarea sa, Jecu Anina.

În toată această perioadă de după 1968, pas cu pas se contura organizarea Laboratoarelor de Restaurare-Conservare după modelul celor zonale. Un rol important l-a avut în această acțiune Topoleanu Vasilica, unul din cei mai vechi salariați ai instituției noastre care și-a însușit în timp cunoștințe temeinice în domeniu și a reușit să formeze o echipă de pasionați restauratori și conservatori.

Odată cu dezvoltarea muzeului s-au pus și bazele Bibliotecii documentare a Institutului, care, pe lângă studiile și lucrările de specialitate, a acumulat, prin achiziții de la marile anticariate și prin donații de la Biblioteca Academiei, un impresionant număr de incunabule și “carte de patrimoniu”. Inițiată de directorul instituției, această colecție s-a îmbogățit datorită activității muzeografei Doina Cinileanu, îndrumată și sprijinită în permanență de vechea colaboratoare a instituției noastre, Dalila Aramă.

Cu toții deveniseră mândria instituției și îmi era drag să mă afirm cu ei, căci cu ei am pus bazele evidenței valorilor de patrimoniu și a unui frumos program de cercetare.

În același timp, lucrările de reparații și extindere pentru secția de arheologie au continuat, fără un anumit plan și fără fonduri alocate în acest scop. Ele s-au făcut zi după zi am putea spune, până când s-a constituit o clădire unitară, cu un spațiu luminos și primitor, în care s-a organizat prima parte a expoziției muzeului de arheologie, vernisată în primăvara anului 1975. Succesul acestei expoziții a determinat înscrierea în planul de investiții al muzeului a unui fond necesar construcției unui nou pavilion. Așa avea să se nască ideea unui muzeu pavilionar unde fiecare colecție, după natura ei sau după epoca în care se încadra, va putea să-și găsească loc în propria clădire.

Concomitent, în satul Cerna, s-a organizat încă de pe vremea existenței “regiunii” ca formă de organizare administrativă, “Casa memorială Panait Cerna”.

Dacă Muzeul de Etnografie întârzia să se organizeze din cauza lipsei unui spațiu de expunere, în 1971, într-o casă din Enisala, cumpărată pentru locuință în perioada lucrărilor arheologice, avea să se organizeze “o gospodărie țărănească – muzeu”, ca apoi, în 1973, la Babadag să se deschidă expoziția de artă orientală. Aceasta s-a organizat în interiorul geamiei Ali-Gazi-Pașa, cu obiecte de cult din colecția muzeului, iar în “Casa Panaghia”, din vecinătatea sa imediată, au fost expuse valorile cu funcții laice.

În 1977 s-a deschis și expoziția de istorie modernă și contemporană în noul pavilion construit în 1976 și 1977. O dată cu organizarea acestuia am simțit pentru prima dată povara ideologiei comuniste. Nimeni n-a mai putut face ce vrea. Totul s-a realizat la poruncă și după șablon. La aceleași ordine și după aceleași șabloane a trebuit să fie modificată și vechea expoziție de arheologie.

După 1982 când Muzeul de Artă s-a mutat în noul spațiu, clădirea din strada 9 Mai a fost repartizată secției de etnografie. După îndelungi eforturi, abia în anul 1989 s-a deschis și expoziția permanentă a secției de etnografie, care, datorită specificului ei, va impune întregii unități muzeale titlatura de Muzeu de Artă Populară și Etnografie. În felul acesta toate cele patru secții ale muzeului, ce figurau aproape simbolic în cele patru camere de început, să aibă fiecare clădirea sa proprie, la fel ca și Laboratorul de Conservare-Restaurare.

Ultimul deceniu comunist, 1980 – 1990 a însemnat declinul muzeologiei românești.

Cele mai multe muzee din țară, dacă nu au murit, au intrat într-o stagnare și o decădere funcțională din care nu au găsit nici la ora actuală ieșire. Grație unei frumoase activități de cercetare muzeografii ajunseseră pe o treaptă de pregătire echivalentă cu cea a colegilor din instituțiile de specialitate. Dar, lovitura economică dată instituțiilor muzeale și prăpastia în care au fost aruncați specialiștii au dus la situația ca cei mai mulți dintre ei să plece spre alte domenii. Din fericire oamenii Muzeului “Delta Dunării” din Tulcea și instituția ca atare, au fost salvați de la această catastrofă. Nu este mai puțin adevărat că și ei au trecut prin acel “colimator” amenințător; au fost momente când am văzut oamenii speriați și gata de luptă machiavelică pentru a se salva și a nu rămâne “fără pâine”. Nu se putea face o corelare a activităților cu pregătirea profesională, pentru că, în aceeași măsură, făceau cu toții activități diverse pentru a supraviețui. Nimeni nu se mai gândea la formarea colecțiilor sau la conservarea lor și cu atât mai mult, la păstrării acelei “echipe”, pregătite ani și ani de zile, în diferite specializări, pentru un anumit sector de activitate pe care societatea modernă îl crease ca formă de manifestare a spiritualității sale.

În aceste împrejurări, salvarea muzeului tulcean, a venit din partea inginerului Mureșan. Acesta conducea întreprinderea de exploatare a gazului metan. Un om prudent, ca orice conducător, care gândind și judecând în tradiția nealterată a Școlii Ardelene, manifesta un respect profund pentru valorile trecutului. De aceea el a susținut ca o sumă din totalul investițiilor întreprinderii pe care o conducea să fie destinate salvării monumentelor arheologice. În acest climat favorabil arheologiei muzeului tulcean au "împânzit câmpul" și au început săpături pe traseul conductei, la cele mai mari monumente funerare ale antichității, la cele mai și îndepărtate situri arheologice.

Într-o bună zi, din motive politice de nimeni cunoscute, ing. Mureșan a fost obligat să iasă la pensie. El a fost înlocuit de un alt specialist, cu mult mai tânăr, Lața cu care am colaborat în continuare obținând rezultate cu totul deosebite.

În aceste condiții anul 1989 a reprezentat și pentru instituția muzeală din Tulcea o victorie, o a doua naștere a sa. Am considerat-o așa nu numai pentru că s-a depășit acea criză ce putea duce la decăderea până la faza de început a muzeului, ci și pentru că ajunsese un muzeu cu prestigiul unei mari instituții științifice. Specialiștii care au plecat după revoluție la alte instituții de nivel național au reușit să ocupe acolo posturi de prim rang, dovadă a înaltei lor pregătiri profesionale.

Revoluția a adus o descătușare ideologică și un început de drum.

Muzeologic această situație se reflecta, mai ales, la secția de istorie și arheologie unde, de la un capăt la altul domina ideea "materialismului istoric", pe lângă cel creat de subiectivism. Toată istoria perioadei moderne și contemporane era o înșiruire de documente ce se refereau numai la greve și la activitățile secretarului general al P.C.R., documente care se falsificau și acelea în cadrul instituției muzeale a partidului.

Deoarece în perioada ultimului deceniu comunist și a crizei economice în timpul căreia nu am avut dreptul să facem lucrări de reparații a construcțiilor din lipsa fondurilor pentru acest capitol de buget, se ajunsese, ca de altfel și acum, la o stare de degradare a edificiilor noastre. Acesta a fost motivul pentru care stringența în activitatea managerială a conducerii s-a îndreptat asupra restaurării, consolidării și conservării edificiilor muzeale. Rezultatele sunt laudabile. Acum, secția de istorie se prezintă publicului într-o manieră modernă de organizare, la Babadag a fost redeschisă Expoziția de Artă Orientală în "Casa Panaghia", salvată de la declinul din ultimii ani, iar interiorul clădirii Muzeului de Științele Naturii a fost reorganizat, astfel încât publicul poate admira atât exponatele cât și arhitectura acestui spațiu.

De asemenea conducerea a avut în vedere revigorarea colectivului de specialiști prin angajarea, în toate domeniile a unui grup de tineri absolvenți cu o bună pregătire profesională și pasionați de activitatea de cercetare și muzeistică. Tuturor le doresc succese, putere de muncă și înțelegerea că profesiunea aleasă înseamnă, înainte de toate, sacrificiu și dăruire.

Activitatea instituției s-a axat cu precădere spre cercetare. Toate șantierele arheologice deschise au ajuns adevărate școli pentru practica studenților: Centrul de documentare de pre- și protoistorie de la Celic-Dere, șantierele de la cetatea Halmyris (Murighiol) și, mai ales, cel de la Argamum (Jurilovca). Pe un astfel de drum se pare că va merge și cel de la Noviodunum (Isaccea).

Dar posibilitățile regiunii de la Dunărea de jos pentru o nepuizabilă gamă de studii pluridisciplinare au impus noi forme de gândire și în muzeologie. În acest sens s-a inițiat organizarea unei bănci de date pentru fiecare din domeniile: științele naturii, istorie, arheologie, numismatică, într-un cuvânt o complexă activitate de monitorizare a întregii regiuni istro-pontice. În scopul organizării unitare a cercetărilor din toate domeniile care concură la cunoașterea mediului, a civilizațiilor antice sau a celor din epocile mai noi, pentru conservarea și valorificarea lor nu numai științifică, ci și cultural-educativă, s-a proiectat înființarea Institutului de Cercetări Eco-Muzeale.

Acordul Ministerului Culturii la înfăptuirea acestui deziderat a dat posibilitatea Consiliului Județean Tulcea ca, prin reorganizarea Muzeului "Deltei Dunării" să înființeze Institutul de Cercetări Eco-Muzeale de la Dunărea de Jos, cu sediul la Tulcea.

Legiferarea și organizarea Institutului s-au făcut prin Deciziile nr. 188 și 189 din 19 martie 1993, Institutul urmând a-și desfășura activitatea în domeniile: ecologie, etnologie, istoria artelor, istorie și

arheologie. Astfel, grație studiilor efectuate de specialiștii Institutului s-a reușit să se întocmească o documentație corespunzătoare pentru ca peste 11000 ha din Munții Măcinului să fie declarate “Parc Național”. Alături de el, alte suprafețe de pe vârful Secaru, de pe dealul Bujorul și de la Valea Oilor și Fântâna Mare să fie sub protecția legii ca rezervații naturale.

Institutul de Cercetări Eco-Muzeale s-a implicat în activitatea de restaurare și conservare a monumentelor arheologice. Între lucrările de restaurare de la cetățile Enisala, Nufăru, Argamum, Halmyris, cele de la monumentul paleocreștin de la Niculișel sunt într-un stadiu avansat.

În aceeași măsură, prin colaborarea, pe bază de contracte, cu cei mai de seamă specialiști din țară au fost realizate cercetări etnologice în toate satele județului Tulcea, realizându-se pentru fiecare localitate o seamă de studii de specialitate. Tot în 1993 ICEM a organizat și primul colocviu internațional ce privea “Prima epocă a fierului la Gurile Dunării și în regiunile circumpontice”.

În anul 1994 au fost puse bazele Asociației de Studii pentru Arheologie Funerară în fruntea căreia a fost ales inițiatorul organizării ei – Gavrilă Simion, iar ca secretar Vasilica Lungu. Ca urmare a activității științifice depuse în 1995, Gavrilă Simion a fost ales membru al Uniunii Internaționale de Preistorie și Protoistorie și președinte al Comisiei XXX din cadrul acestei Uniuni Internaționale.

În toamna anului 1995 a fost organizată la Tulcea prima manifestare internațională sub auspiciile U.I.S.P.P. – cel de-al II-lea Colocviu Internațional de Arheologie Funerară.

În toamna anului 1996, Congresul Internațional de preistorie de la Forli, Italia, a confirmat hotărârea Biroului U.I.S.P.P. ca asociație de studii de Arheologie Funerară să facă parte din Uniune.

Tot atunci au fost puse bazele parteneriatului cu Italia și Portugalia, în cadrul unei teme privind cercetarea marilor fluvii din Europa. Astfel ICEM Tulcea participă la programul de cercetare europeană, Ecos-Uverture II, aprobat și subvenționat de Uniunea Europeană începând din anul 1999 pentru tema “Monitorizarea marilor fluvii”, cu studiul de caz pentru problematica cursului Dunării.

În anul 1997 a fost organizat la Tulcea cel de-al III-lea Colocviu Internațional de Arheologie Funerară, ce s-a bucurat de un succes deosebit.

Ca urmare, în luna mai a anului 2000 Tulcea va găzdui cel de-al IV-lea Colocviu Internațional de Arheologie Funerară la care s-au înscris peste 90 de participanți.

Toate aceste manifestări științifice, frumosul program editorial, cât și marele program de cercetare care au făcut ca ICEM să intre în circuitul european, au fost și sunt coordonate de conducătorul instituției, dar ele sunt realizate de specialiștii Institutului pe care îi evidențiem mai jos în conformitate cu organigrama supusă aprobării pentru anul 2000.

Dr. Gavrilă Simion

Director al Institutului de Cercetări Eco-Muzeale

